

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta
Katedra ekonomiky

Studijní program: B 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tvorba výnosů, nákladů a výsledku hospodaření podniku

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Václav Krutina, CSc.

Autor:
Jiří Havlíček

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Jiří HAVLÍČEK

Studijní program: B 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

Název tématu: Tvorba výnosů, nákladů a výsledku hospodaření podniku

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :
(v zásadách pro vypracování uveďte cíl práce a metodický postup)

Cíl práce: provedení analýzy tvorby výnosů, nákladů a výsledku hospodaření v konkrétních podmínkách vybraného podniku a zhodnocení hlavních faktorů, které je ovlivňují.

Metodický postup: 1. Výnosy, náklady a výsledek hospodaření jako nejdůležitější charakteristiky hospodaření podniku; funkce výsledku hospodaření v podniku, jeho analýza a hodnocení.
2. Analýza výsledku hospodaření a rentability ve vybraném podniku v posledních třech až pěti letech.
3. Analýza výnosů a faktorů jejich tvorby.
4. Rozbor nákladů a využívání nástrojů jejich řízení v daném podniku.
5. Charakteristika a zhodnocení nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících výsledek hospodaření a rentabilitu podniku.

Rozsah grafických prací: -

Rozsah průvodní zprávy: 40 – 50 stran

Seznam odborné literatury:

- Synek, M. a kol.: Manažerská ekonomika. Praha, Grada 2007.
Kovanicová, D., Kovanic, P.: Poklady skryté v účetnictví. Praha, Polygon 1995.
Doležal, J., Fireš, B., Míková, M.: Finanční účetnictví. Praha, Grada 1995.
Kislingerová, E. a kol.: Manažerské finance. Praha, C. H. Beck 2007.
Král, B. a kol.: Manažerské účetnictví. Praha, Management Press 2006.
Grünwald, R.: Finanční analýza – metody a využití. Praha, VOX Consult 1995.
časopisy: Ekonom, Hospodářské noviny, od ročníku 2005.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Václav Krutina, CSc.

Konzultant: -

Datum zadání bakalářské práce: 15. 3. 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. 4. 2009

L.S.

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
Děkanka

V Českých Budějovicích dne 15. 3. 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Tvorba výnosů, nákladů a výsledku hospodaření vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích

Jiří Havlíček

Poděkování

Velmi děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Václavu Krutinovi, CSc. Za odborné vedení, rady a průběžné konzultace poskytované během vypracování této bakalářské práce. Dále děkuji pracovníkům z vybraného podniku za ochotu při poskytování informací a podkladů.

Obsah

1. Úvod	6
2. Literární přehled.....	7
2.1. Výnosy.....	7
2.2. Náklady.....	9
2.3. Výsledek hospodaření.....	14
2.4. Analýza rentability podniku.....	18
2.5. Horizontální a vertikální analýza.....	21
3. Metodika práce.....	23
4. Charakteristika podniku.....	25
4.1. Organizační struktura.....	27
4.2. Ekonomické podmínky družstva.....	28
5. Analýza výnosů, nákladů a výsledku hospodaření podniku	30
5.1. Analýza výnosů podniku.....	30
5.1.1. Přehled provozních výnosů.....	32
5.1.2. Přehled finančních výnosů.....	34
5.2. Přehled nákladů podniku.....	34
5.2.1. Analýza provozních nákladů podniku.....	36
5.2.2. Analýza finančních nákladů podniku.....	38
5.3. Výsledek hospodaření.....	39
5.4. Analýza rentability hospodaření podniku.....	43
6. Závěrečné zhodnocení.....	44
7. Závěr.....	46
8. Summary.....	47
9. Seznam literatury.....	48

1. Úvod

Základní charakteristiky, které určují hospodaření podniku jsou výnosy, náklady a výsledek hospodaření podniku. Každý podnik je musí sledovat z několika hledisek, např. díky nim se sleduje daňová povinnost podniku (daň z příjmu), výše dividend k vyplacení apod. Mimo těchto základních věcí je důležité tyto ukazatele sledovat, proto abychom zjistili ekonomickou sílu podniku. Aby se podnik udržel na trhu, dokázal konkurovat, potřebuje inovovat svůj dlouhodobý majetek a ten je financován především ze zisku. Podnik proto musí neustále sledovat vývoj nákladů, výnosů a výsledku hospodaření.

Cílem této práce je analýza tvorby výnosů, nákladů a výsledku hospodaření v konkrétních podmínkách vybraného podniku. Teoretické podklady, které jsem využil pro svou práci jsou uvedené v literárním přehledu. Je zde uvedeno, jakou hrají v podniku výnosy, náklady a výsledek hospodaření roli.

V konkrétní vlastní analýze podniku jsou údaje o hospodaření za posledních 5 let. Z toho podrobný rozbor výsledku hospodaření, vypsány a zhodnoceny výnosy díky kterým byl vytvořen a náklady, které byly potřebné na získání výnosů. Závěrem je uveden význam analýzy a hodnocení výnosů, nákladů a od nich odvozeného výsledku hospodaření pro podnikatelské subjekty.

2. Literární přehled

Výnosy, náklady a především výsledek hospodaření patří k nejdůležitějším charakteristikám hospodaření každého podniku. Jsou proto předmětem každodenního zájmu manažerů.

Výnosy podniku jsou peněžní částky, které podnik „získal“ z veškerých svých činností za určité účetní období (měsíc, rok) bez ohledu na to, zda v tomto období došlo k jejich inkasu. Hlavními výnosy výrobního podniku jsou tržby za prodej vlastních výrobků a služeb, obchodního podniku tzv. obchodní rozpětí, tj. rozdíl mezi prodejní a kupní cenou, bankovního podniku rozdíl mezi úroky, které banka získá za poskytnuté úvěry a úroky, které zaplatí za vklady.

Náklady podniku jsou peněžní částky, které podnik účelně vynaložil na získání výnosů. Důležité a částečně i sporné je slovo „účelně“, některé druhy nákladů, nelze definovat jako účelně vynaložené na získání výnosů. Rozdíl mezi výnosy a náklady tvoří výsledek hospodaření podniku: převyšují-li výnosy náklady, jde o zisk, převyšují-li náklady výnosy, jde o ztrátu (Synek, 2007).

2.1. Výnosy

Výnosy podniku tvoří;

- provozní výnosy získané v provozně-hospodářské činnosti podniku (tržby za prodej),
- finanční výnosy získané z finančních operací, finančního majetku,
- mimořádné výnosy získané mimořádně, z nahodilých operací.

Provozně-hospodářskou činností podniku je ta činnost, pro kterou byl podnik založen; u výrobního podniku je to výroba a prodej výrobků včetně poskytování výrobních služeb, u dopravních podniků přeprava zboží a osob, u obchodního podniku prodej zboží vč. poskytování různých služeb, u bankovního podniku soustředování volného kapitálu a jeho půjčování vč. dalších bankovních operací (Synek, 2007).

Výnosy jsou zvýšením ekonomického prospěchu během účetního období, a to:

- jednak ve formě zvýšení (přírůstku) peněžních i nepeněžních aktiv,
- jednak (spíše ojediněle) ve formě specifických případů snížení či zániku dluhu (např. prominutí splatného závazku).

Oba případy zvyšují zisk běžného roku a tím způsobují zvýšení vlastního kapitálu. Vymezení výnosů vysvětluje, s čím je vznik výnosu spojen, čím se vyvolán, ale neplatí to naopak. Tedy ne každé zvýšení aktiv (natož pak snížení dluhu) je výnosem. Taková operace není výnosem tehdy, jestliže zvýšení aktiva je zároveň spojeno se snížením jiného aktiva nebo se zvýšením některého pasiva (Kovanicová, 1999).

Výnosy představují realizovanou produkci, tedy „na trhu uplatněný“ výrobek, službu, nebo vnitropodnikové plnění, a to zásadně bez ohledu na to, zda za ni již byla či nebyla poskytnuta majetková, nejčastěji finanční náhrada. Výnosy v manažerském pojetí pro účely rozhodování lze také vyjádřit oportunitními náklady, jako výnosem ušlé příležitosti, tedy té varianty rozhodnutí, která je alternativní posuzované variantě řešení (také zvané náklady „příležitosti“ nebo „ušlé příležitosti“ (Hunčová, 1999).

Synek (2007) uvádí jako hlavní složkou výnosů většiny podniků tržby za vlastní výkony, především podniků průmyslových, zemědělských, dopravních a obchodních. Tržby jsou peněžní částkou, kterou podnik získal prodejem výrobků, zboží a služeb v daném účetním období (měsíci, roku). Jsou rozhodující složkou výnosů a hlavním finančním zdrojem podniku, který slouží k úhradě jeho nákladů a daní, výplatě dividend a jeho rozšířené reprodukci.

Tvoří je tržby z prodeje vyrobených výrobků a poskytnutých služeb, tržby z prodeje nakupovaného zboží a za prodané zásoby materiálu, nepotřebné stroje a jiné zařízení, tržby za prodané patenty, licence apod. Jednotlivé složky tržeb (výnosů) zjistíme z výkazu zisku a ztráty (výsledovky).

Rozhodující u výrobního podniku jsou tržby za výrobky; ty jsou ovlivněny fyzickým objemem výroby (prodeje), cenami jednotlivých výrobků, sortimentní strukturou prodeje, způsobem fakturace a dobou úhrady faktur a jinými činiteli (např. při exportu kursem měny). Fyzický objem výroby podniku je v krátkodobém pohledu omezen jeho výrobní kapacitou a poptávkou po jeho výrobcích.

Ceny jsou produktem trhu (kromě cen regulovaných) a jejich vývoj závisí i na typu trhu. Změny struktury výroby jsou v určitém rozsahu v rukou podniku a jejich využíváním se mohou zvyšovat tržby i zisk. Způsob fakturace a úhrady faktur je určen předpisy. Podnik může zvyšovat své tržby zvyšováním prodeje a cen (pokud mu to trh dovolí) dosavadních výrobků, zvyšováním jejich kvality a technické úrovně, zaváděním nových výrobků, zlepšováním servisu, účinnou reklamou apod. (Synek, 2007).

2.2. Náklady

(Synek, 2007) rozděluje náklady podniku na:

- běžné provozní náklady (spotřeba materiálu a energie, osobní náklady),
- odpisy dlouhodobého majetku,
- ostatní provozní náklady,
- finanční náklady (úroky a jiné finanční náklady),
- mimořádné náklady.

Provozní náklady jsou vynaloženy na získání provozních výnosů, finanční náklady jsou vynaloženy na získání finančních výnosů. Mimořádné náklady nelze definovat jako prostředek k získání mimořádných výnosů, vznikají nahodile většinou nemají výrazný vliv na plynulý chod podniku, i tak se ale s nimi musí kalkulovat.

V zásadě je preferováno dvojí pojetí nákladů: jedno ve finančním účetnictví, které je určeno pro externí uživatele, druhé ve vnitropodnikovém (manažerském) účetnictví, kterého využívají manažeři v řízení.

(Kovanicová, 1999) Ekonomická teorie definuje náklady podniku jako peněžně oceněnou spotřebu výrobních faktorů vč. veřejných výdajů, která je vyvolána tvorbou podnikových výnosů. Účetní pojetí nákladů tuto obecnou definici zhruba odráží: účetními náklady je spotřeba hodnot, jejich snižování v daném období (zpravidla 1 kalendářní rok) zachycené ve finančním účetnictví. Náklady je nutné odlišit od peněžních výdajů, které představují úbytek peněžních fondů podniku (stavu hotovostí, peněz na účtech v bance) bez ohledu na účel jejich použití. Např. nákup stroje je peněžním výdajem, ale není nákladem, nákladem jsou až odpisy, kterými cenu stroje převádíme do nákladů; odpisy však nejsou peněžním výdajem (tím byl nákup stroje). Vyplacené dividendy jsou výdaji, nikoli však náklady. Předem placené nájemné je

nákladem budoucích období, i když bylo zapláceno v jenom měsíci (v něm bylo výdajem), vytváření rezervy na mzdy za dovolenou je nákladem všech měsíců, i když mzdy jsou vyplaceny (jsou peněžním výdajem) až v měsíci dovolených apod. Náklady vždy musí souviset s výnosy příslušného období; musí být zajištěna věcná a časová shoda výnosů a nákladů s vykazovaným obdobím. Aby tomu tak bylo, to zabezpečuje tzv. časové rozlišování nákladů a výnosů. To má za následek, že některé výnosové a nákladové položky se převádějí z jednoho období do jiného období (jiných období). Tyto položky se nazývají přechodné. To je předmětem účetnictví. Z toho vyplývá, že je nutné rozlišovat na jedné straně výnosy, náklady a zisk, na druhé straně peněžní příjmy, peněžní výdaje a cash flow.

Náklady jsou důležitým syntetickým ukazatelem kvality činnosti podniku. Úkolem managementu proto je usměrňovat je a řídit. Řízení nákladů vyžaduje jejich podrobné třídění. O jejich třídění ve výkaze zisku a ztráty bylo pojednáno v úvodu této kapitoly (provozní náklady, finanční náklady a mimořádné náklady).

Druhé třídění nákladů je jejich soustředování do stejnorodých skupin spojených s činností jednotlivých výrobních faktorů (materiál, práce, dlouhodobý majetek). Toto třídění odpovídá na otázku co bylo spotřebováno. Základními nákladovými druhy jsou:

- spotřeba surovin a materiálu, paliv a energie, provozních látek,
- odpisy budov, strojů, výrobního zařízení, nástrojů, nehmotného dlouhodobého majetku,
- mzdové a ostatní osobní náklady (mzdy, platy, provize, sociální a zdravotní pojištění),
- finanční náklady /(placené úroky, poplatky aj.),
- náklady na externí služby (opravy a udržování, nájemné, dopravné, cestovné).

Podrobnější druhové třídění je uplatňováno např. ve výkazu zisku a ztráty (výsledovce) nebo v účtové osnově. Druhé třídění je důležité pro finanční účetnictví a pro finanční a jiné analýzy (výpočet zisku, ukazatele hodnoty přidané zpracováním, analýzy dílčích nákladovostí aj.). Nákladové druhy představují externí náklady. Jsou to náklady prvotní, které vznikají stykem podniku s jeho okolím (např. spotřeba materiálu)

nebo s jeho zaměstnanci (mzdové náklady). Jsou to náklady jednoduché, protože je nelze dále členit. Druhotné náklady vznikají spotřebou vnitropodnikových výkonů (např. výroba páry a elektrické energie pro vlastní spotřebu, výroba náradí atd.); jsou to interní náklady, které mají komplexní charakter (dají se rozložit na původní nákladové druhy). Projevují se až při zaúčtování nákladů podle středisek.

(Hunčová, 1999) Evidenci nákladů v podniku zabezpečuje účetnictví podniku. To se obvykle člení na finanční účetnictví, nákladové účetnictví a manažerské účetnictví. Na druhé straně finanční účetnictví sleduje informace za podnik jako celek a je určeno především pro externí uživatele (např. daňové orgány, banky); je upravováno závaznými normami (je standardizováno). V ČR základními normami regulujícími finanční účetnictví je Zákon o účetnictví, účtové osnovy a postupy pro různé typy účetních jednotek. V současné době dochází k harmonizaci finančního účetního výkaznictví v rámci EU i celého světa.

Finanční účetnictví eviduje aktiva podniku, jeho vlastní kapitál, dluhy podniku, výnosy, náklady a výsledek hospodaření. Jeho vyústěním jsou dva hlavní výkazy podniku – rozvaha a výkaz zisku a ztráty (výsledovka). V oblasti nákladů zachycuje finanční účetnictví náklady v účtové třídě 5 Náklady; na jednotlivé účty /spotřeba materiálu, spotřeba energie, opravy a udržování, mzdové náklady, odpisy, finanční náklady atd.) se účtují účetní případy narůstajícím způsobem od začátku roku. Pro vnitropodnikové účetnictví je vyhrazena 8. a 9. účtová třída.

Z finančního účetnictví vychází daňové účetnictví, které podle daňových předpisů třídí veškeré náklady na daňově uznatelné (tj. náklady na dosažení, zajištění a udržení příjmů) a náklady, které jsou považovány za rozdělení zisku a do základu daně z příjmů se nezahrnují (např. pokuty, penále, cestové nad stanovený limit, odměny členům orgánů). Podobně je tomu s výnosy (do zdaňovaných výnosů se např. nezapočtou výnosy zdaněné u zdroje). O tyto rozdíly se upravuje zisk před zdaněním (rozdíl mezi výnosy a náklady), který se přebírá z účetnictví. Zjištěný daňový základ se ještě upraví o odpočitatelné položky; z upraveného základu daně se vypočte daň, která se sníží o případné slevy na daních – výsledkem je daňová povinnost. Jejím odečtením od účetního zisku před zdaněním se zjistí daňový výsledek hospodaření (daňový zisk, daňová ztráta); po případné úpravě o odloženou daň tvoří zisk k rozdělení. Výpočet

daňové povinnosti probíhá mimo vlastní účetnictví a je obsahem daňového přiznání. Je zřejmé, že vazba daňového účetnictví na finanční účetnictví vede podnik ke snaze minimalizovat vykázaný zisk /proti tomu však působí snaha po vysoké ceně akcií, která je ovlivňována výší zisku připadající na jednu akcii).

Nákladové (provozní) účetnictví tvoří soustava analytických účtů, na kterých se nemusí účtovat podvojně a které slouží především vnitropodnikovému řízení. Je úzce spojeno s kalkulacemi, rozpočty, hmotnou stránkou hospodářských procesů, kontrolní činností atd. Je zaměřeno buď na výkony, nebo na střediska, v poslední době i na procesy (Activity Based Accounting). Tradiční nákladové účetnictví postupně přerostlo v účetnictví manažerské.

Náklady jsou snížením ekonomického prospěchu během účetního období, a to:

- jednak ve formě snížení (úbytku, spotřeby) aktiv; toto snížení se týká jak peněžních, tak nepeněžních aktiv,
- jednak ve formě vzniku závazků (zvýšení dluhů).

Oba případy snižují zisk běžného roku a tím i vlastní kapitál. Uvedené vymezení vysvětluje, čím je náklad vyvolán (jak vzniká), ale nelze je chápat opačně – totiž tak, že každé snížení aktiv či vznik dluhu je nákladem. Tak např. snížení pohledávky za odběratelem v důsledku přijaté peněžní úhrady se projeví jako změna mezi dvěma položkami aktiv, vznik dluhu v důsledku přijatého úvěru znamená zvýšení peněžních prostředků, a tak lze pokračovat dále (Kovanicová, 1999).

Náklady představují jakékoli odčerpání vlastního kapitálu, snižující dosažený výnos, včetně výdajů zbytných jako je reprezentace, dary, odměny orgánům společnosti, manka a škody, pokuty a penále či daně a poplatky (hledisko vlastníka), případně prostředky vynaložené na dosažení, udržení a zajištění výnosů (daňové hledisko), případně vstupy hospodářských prostředků a práce do hospodářských, reprodukčních procesů – tedy účelně vynaložené zdroje ekonomického růstu (manažerské hledisko). Z pohledu manažera mohou mít náklady také podobu ekonomických (oportunitních nebo fiktivních) nákladů (Hunčová, 1999).

Důležitým nástrojem řízení nákladů jsou kalkulace nákladů. Podle Čechové (2006) se kalkulace dělí podle dvou pohledů: pohled výkonový a pohled útvarový.

Pohled výkonový sleduje jednotlivé náklady ve vztahu ke konkrétním výrobkům, poskytnutým službám či jinému výkonu, ale také k pomocným a obslužným procesům výroby. Pokud se v účetní jednotce sledují náklady ve vztahu k jednotlivým výkonům, pak se sledují ve skutečné výši s tím, že se zjišťuje, kde je (nebo bude) náklad vynaložen, nikoliv kde vzniká. Znamená to, že je v tomto případě obtížné stanovit odpovědnost vnitropodnikových útvarů za vznik nákladu, a proto je nutné některé informace, potřebné pro řízení odpovědnosti, sledovat mimo hlavní účetnictví. Celý systém manažerského účetnictví je pak orientován na potřeby sledování skutečných nákladů vytvářených výkonů účetní jednotky.

Druhým pohledem je pohled útvarový, kde hlavním cílem manažerského (nákladového) účetnictví je zjišťování přínosu jednotlivých vnitropodnikových útvarů k celkovým podnikovým výsledkům, sleduje jednotlivé náklady ve vztahu k odpovědnosti za jejich vznik. Jinými slovy, kde, ve kterém útvaru náklad vzniká, bez ohledu na to odkud, ze kterého útvaru vychází výsledný produkt, výkon. Zde je pak problémem přiřadit skutečně vzniklé náklady jednotlivým skutečně provedeným výkonům.

Typickým příkladem jsou např. odpisy výrobních zařízení, které jsou nákladem úseku, který rozhodl o jeho pořízení a na jednotlivé výkonné útvary se přenáší ne ve skutečné výši, ale již formou předem stanoveného ocenění výkonu střediska, které rozhodlo o pořízení zařízení a současně je spravuje.

Samozřejmě nejde oba přístupy úplně oddělit, vzájemně se do určité míry prolínají, každý z nich však představuje relativně oddělený okruh problémů. Oba pohledy mají svou důležitost, je-li však naším cílem stanovit správně náklady na jednotku výkonu a z nich odvodit přiměřenou cenu, je pro nás v této chvíli prvořadné sledování nákladů z pohledu výkonového.

Na náklady a výnosy lze pohlížet také z manažerského hlediska. Čechová (2006) vnáší nový pojem a to „relevance nákladů a výnosů“ Informace, které poskytuje účetnictví mají svůj význam především ve vztahu k možnostem jejich využití, ke struktuře jejich uživatelů. Manažerské účetnictví poskytuje velké množství různorodých dat, je jeho úkolem podávat informace o nákladech a charakteristickým znakem je právě možnost využití různých informací o nákladech pro různé účely.

Manažerské účetnictví poskytuje informace především manažerům podniku pro různá rozhodování, ať již jsou to rozhodování s okamžitým účinkem nebo rozhodování orientovaná na budoucnost. Musí také poskytnout takové informace, které jsou relevantní (vhodné) pro danou konkrétní situaci. Jsou to tedy náklady, ale i výnosy relevantní pro rozhodování.

Podstata relevantních nákladů a výnosů

- relevantní náklady a výnosy musí věrně odrážet složitost daného rozhodnutí,
- relevantní náklady a výnosy vyjadřují podmínky (nebo by měly vyjadřovat), které budou platné v době realizace daného rozhodnutí; a to jak podmínky věcné (použití techniky, technologie, zdroje financování apod.), tak i způsoby oceňování (očekávané náklady pořízení, náklady provozu, prodejní ceny apod.),
- jednotlivé varianty rozhodování by měly přinést do dané aktivity podniku nějakou změnu. Takže se jednotlivé návrhy rozhodnutí v určitých směrech liší, vždy by se každá varianta řešení měla lišit od současného stavu, jinak by neměla smysl. Z toho vyplývá, že pro rozhodování mají význam jen takové informace o nákladech a výnosech, které představují změnu.

2.3. Výsledek hospodaření

V České republice podle nových zákonů účetní soustava rozeznává různé úrovně výsledku hospodaření, které můžeme přetransformovat tak, aby byly relevantní k výše uvedeným kategoriím:

- provozní výsledek hospodaření představuje zejména rozdíl mezi tržbami za prodej zboží, vlastních výrobků a služeb a nákupní cenou za prodané zboží, výrobními náklady na prodané výrobky a služby, včetně některých dalších výnosů a nákladů (prodej dlouhodobého majetku, zúčtování a tvorba rezerv a časového rozlišení, zúčtování opravných položek do provozních nákladů),
- výsledek hospodaření z finančních operací, který je rozdílem různých finančních výnosů a nákladů,
- výsledek hospodaření za běžnou činnost, který představuje provozní výsledek hospodaření a výsledek hospodaření z finančních operací po odečtení daně

z příjmů za běžnou činnost (daň z příjmů je v nové soustavě účetnictví v ČR součástí nákladů podniku),

- mimořádný výsledek hospodaření vyplývá z rozdílu mimořádných výnosů a nákladů po zdanění (zdaňuje se zvlášť od provozního výsledku hospodaření a výsledku hospodaření z finančních operací),
- výsledek hospodaření za účetní období, který je součtem výsledku hospodaření za běžnou činnost a mimořádného výsledku hospodaření (Valach 1999).

V podnikovém účetnictví je nutno rozdělovat výsledek hospodaření minimálně do třech základních kategorií. Díky tomuto rozdělení může podnik lépe zjistit v jaké oblasti se mu na trhu vede lépe. Každá z těchto kategorií je určena podle druhu nákladů a výnosů, které zahrnuje. Rozdílem mezi provozními výnosy a provozními náklady je tvořen provozní výsledek hospodaření (zisk nebo ztráta), rozdílem mezi finančními výnosy a finančními náklady je označován jako finanční výsledek hospodaření, který spolu s provozním výsledkem tvoří výsledek hospodaření za běžnou činnost. Rozdíl mezi mimořádnými výnosy a mimořádnými náklady (těmi jsou např. manka a škody) tvoří mimořádný výsledek hospodaření.

Odečteme-li od celkového výsledku hospodaření (zisku nebo ztráty před zdaněním) daně z příjmů, dostaneme výsledek hospodaření (zisk, ztrátu) po zdanění. Ten po úpravě o částky čerpání z rezervních fondů a částky jejich tvorby a částku zisku nebo ztráty z minulého roku dá bilanční zisk nebo bilanční ztrátu. Přehled o výnosech, nákladech a výsledku hospodaření podniku podává výkaz zisku a ztráty, stručně zvaný výsledovka. Jeho přesná forma a obsah jsou stanoveny Ministerstvem finanční, které vychází ze 4. direktivy EU; ta připouští čtyři varianty výsledovky (A až D), vycházející u členění nákladů podle nákladových druhů (A,B) nebo podle účelu (C, D). Výše uvedené třídění výnosů a nákladů (podle nákladových druhů typ A, tj. vertikální členění) můžeme považovat za základní.

Jiné uspořádání výsledovky vychází z třídění nákladů podle účelu a má tuto vertikální formu (typ C):

tržby z prodeje zboží, výrobků a služeb (čistý obrat)

- náklady prodaného zboží (při prodeji zboží)
- výrobní náklady prodaných výrobků a služeb

Hrubá marže (hrubý zisk/ztráta)

odbytové náklady

správní režie

jiné provozní výnosy

Provozní zisk/ztráta

výnosy u účastí

výnosy z jiných dlouhodobých finančních investic a půjček

úroky a podobné výnosy

úpravy ocenění dlouhodobých a krátkodobých finančních investic

úroky a podobné náklady

Daň z příjmů z běžných činností

Zisk/ztráta z běžných činností po zdanění

mimořádné výnosy

mimořádné náklady

mimořádný zisk/ztráta

daň z příjmů z mimořádného výsledku

ostatní daně (výše nevykázané)

Zisk/ztráta za účetní období po zdanění

Novým pojmem v této výsledovce je hrubá marže. Ta při prodeji zboží je rozdílem mezi tržbami a náklady prodaného zboží (to je typické pro obchodní podniky), při prodeji výrobků s služeb rozdílem mezi tržbami za výkony a výrobními náklady prodaných výkonů. Hrubá marže je určena ke krytí dalších provozních nákladů (odbytové náklady, správní režie, jiné provozní náklady). Výsledovka spolu s roční rozvahou a výkazem o cash flow tvoří základní finanční výkazy (bilance) podniku; jsou určeny legislativně a závisí mimo jiné na právní formě společnosti (Synek 2007).

Jen za zmínku stojí rozdělení zisku v anglosaských zemích, kde jsou zpravidla vykazovány následující kategorie zisku:

- zisk před odečtením odpisů, úroků a daní (ZUOD) – Earnings before Depreciaton, Interest and Taxes (EBDIT);
- zisk před odečtením úroků a daní (ZUD) – Earnings before Interest and Taxes (EBIT); představuje provozní výsledek hospodaření, zisk (popř. ztrátu);

- zisk před zdaněním (ZD) – Earnings before taxes (EBT); ve srovnání s předchozí kategorií EBIT – provozní zisk – byly již odečteny náklady na financování – úroky.
- zisk po zdanění (Z) – Earning after Taxes (EAT); je to vlastně čistý zisk (Net Income, Net Profit), který podniku po vyplacení případných dividend prioritním akcionářům zůstane k rozdělení mezi držitele kmenových akcií; zbývající část zůstává v podniku pro vlastní reprodukci jako nerozdělený zisk (Valach, 1999).

Kovanicová (1999) dělí výsledek hospodaření na dva základní druhy: Výsledek hospodaření jako změna stavu vlastního kapitálu a výsledek hospodaření jako svébytná rozvahová položka.

Vliv nákladů a výnosů na výsledek hospodaření prokážeme na nejjednodušším příkladu, v němž vlastní kapitál není nijak strukturován. Předpokládáme, že kromě operací charakteru nákladů a výnosů ovlivňujících výsledek hospodaření neproběhly žádné jiné operace, který by vlastní kapitál ovlivnily. Za tohoto předpokladu lze (zisk/ztrátu) vypočítat jako rozdíl mezi konečným stavem vlastního kapitálu a jeho počátečním stavem, aniž by bylo nezbytné vést evidenci o výnosech a nákladech (aniž by musel podnikatel v pomocné knize sledovat operace ovlivňující výsledek hospodaření). Postačilo by, kdyby evidovat pouze změny aktiv a pasiv (pokud by mu to ovšem účetní legislativa dovolila). Aby podnikatel neztratil informace o nákladech a výnosech, které změnu stavu vlastního mění způsobily, bylo by vhodné je zaznamenávat v pomocné tabulce, nazvané např. rozpis vlastního kapitálu.

Při systémovějším přístupu by podnikatel zaznamenával hospodářské operace ovlivňující vlastní kapitál přímo do rozvahové položky „vlastní kapitál“. Takový systém představuje nerozvinuté rozvahové účetnictví.

Výsledkem hospodaření jako svébytnou rozvahovou položkou se rozumí systémovější řešení jak lze začlenit výsledek hospodaření do rozvahy jako svébytnou bilanční položku. To vyžaduje, aby vlastní kapitál v rozvaze nebyl uváděn souhrnně, ale aby se vykazoval podle dílčích složek: základní kapitál, výsledek hospodaření (případně rezervní a jiné fondy, pokud je podnik vytváří). Při takovém uspořádání lze každou operaci charakteru náklady a výnosy zaznamenat přímo do položky výsledku hospodaření. Při této koncepci se sestavuje pouze jeden výkaz – rozvaha. Proto se

takové účetnictví nazývá rozvahovým (bilančním). Jeho výhodou je průhledné zobrazení bezprostřední souvislosti mezi náklady/výnosy a výsledkem hospodaření. Nevýhodou jsou okolnosti vyplývající z praktické aplikace. Rozvaha obsahuje pouze počáteční a konečné stavy jednotlivých položek, nikoli příčiny změn. To se samozřejmě týká i položky výsledku hospodaření. Znamená to, že informace o jeho vnitřní struktuře zůstanou skryty.

Základním úkolem výkazu zisku a ztráty je informovat o finanční výkonnosti podniku. Výkaz má vertikální podobu a je uspořádán stupňovitě – tak, aby umožnil vyčíslit:

- provozní výsledek hospodaření,
- výsledek hospodaření z finančních operací před zdaněním,
- výsledek hospodaření za běžnou činnost po zdanění daní z příjmů,
- mimořádný výsledek hospodaření po zdanění,
- celkový výsledek hospodaření za účetní období před zdaněním i po zdanění daní z příjmů.

Hodnotové údaje se uvádějí za běžné účetní období a za předchozí rok. Náklady se člení – v shodě s účtovou třídou 5 – podle druhů. Uspořádání položek nákladů a výnosů v rámci provozního výsledku umožňuje vykázat obchodní marži a přidanou hodnotu (Kovanicová, 1999).

2.4. Analýza rentability podniku

Pro zjištění hlavních podnětů, které tvoří zisk se používá analýza rentability. Výsledná hodnota výsledku hospodaření může vyjádřit ekonomickou situaci podniku, ovšem vyšší zisk úzce souvisí s větším podnikem, tzn. pokud je podnik větší, má větší pravděpodobnost dosáhnout větší zisk (např. více prodaných výrobků). Ukazatele rentability používáme proto, abychom zjistili jak podnik dokáže využít rozdílných složek kapitálu k vytvoření zisku.

Valach (1999) uvádí několik různých způsobů jak porovnat zisk s různými prvky používanými v účetnictví pro zjištění vlivu prvků na velikost zisku. Veličina, která se takto počítá, se nazývá rentabilita, resp. výnosnost vloženého kapitálu; je měřítkem schopnosti podniku vytvářet nové zdroje, dosahovat zisku použitím investovaného

kapitálu. Je formou vyjádření míry zisku, která v tržní ekonomice slouží jako hlavní kritérium pro alokaci kapitálu.

Rentabilita je obecně definována jako poměr zisku a vloženého kapitálu:

$$\frac{ZISK}{VLOŽENÝ KAPITÁL}$$

Termín „vložený kapitál“ můžeme definovat ve třech různých významech. Podle toho, jaký význam je v konkrétním případě tomuto pojmu přiřazen se rozlišují tři základní ukazatele rentability:

- rentabilita celkového kapitálu (RCK),
- rentabilita vlastního kapitálu (RVK),
- rentabilita investovaného kapitálu (RDIK).

Ukazatelů rentability se používá pro hodnocení a komplexní posouzení celkové efektivnosti podniku, pomocí nich se vyjadřuje intenzita využívání, reprodukce a zhodnocení kapitálu vloženého do podniku.

Tyto ukazatele patří do kategorie tzv. mezivýkazových poměrových ukazatelů, protože využívají údajů ze dvou účetních výkazů, objem kapitálu z rozvahy a velikost zisku z výkazu zisku a ztráty. Přičemž objem kapitálu je k určitému datu (k 31.12., tj. stavová veličina, zatím co velikost zisku je za určité období /za rok, toková veličina. Konstrukce těchto ukazatelů se proto může také lišit nejen podle toho, jaký vložený kapitál se dosazuje do jmenovatele výše uvedeného zlomku, ale také podle toho jaký zisk se dosazuje do čitatele.

Z toho vyplývají různé modifikace ukazatele rentability a zejména při porovnání hodnot tohoto ukazatele je nutno mít na zřeteli, jaké údaje se přebírají z výkazu zisku a ztráty, pokud jde o výši zisku a jeho různé formy, a z rozvahy, pokud jde o částku vloženého kapitálu. Pro potřeby finanční analýzy a různá rozhodování, pro které se výnosnost vloženého kapitálu vypočítává, se příslušné údaje účetních výkazů o zisku a o vloženém kapitálu mohou různým způsobem upravovat. Ukazatel rentability vloženého kapitálu se tedy v praxi používá v různých obměnách a modifikacích, podle toho, kdo a k jakému účelu jej používá.

Rentabilita celkového kapitálu

Měřením rentability celkového kapitálu (return on investments _ ROI, resp. return on assets – ROA) vyjadřujeme celkovou efektivnost podniku, resp. produkční sílu (earning power).

$$RCK(ROA) = \frac{ZISK}{CELKOVÝ KAPITÁL}$$

Rentabilita vlastního kapitálu.

Měřením rentability vlastního kapitálu (return on equity – ROE) vyjadřujeme výnosnost kapitálu vloženého akcionáři. Tento ukazatel je definován jako poměr čistého zisku a vlastního kapitál.

$$RVK(ROE) = \frac{ZISK}{VLASTNÍ KAPITÁL}$$

Rentabilita dlouhodobě investovaného kapitálu

Měřením rentability dlouhodobého kapitálu (return on capital employed – ROCE) vyjadřujeme informaci o výnosnosti dlouhodobých zdrojů, nebo schopnost odměnit ty, kdo poskytli prostředky pro přírůstek nových investorů.

$$RDIK(ROCE) = \frac{ZISK}{VLASTNÍ KAPITÁL + DLOUHODOBÉ ZÁVAZKY}$$

Rentabilita nákladů a výnosů

Další ukazatele, kterými posuzujeme výsledek hospodaření podniku (Synek, 2007), neuvádí Valach, ale zmiňuje se o nich (Synek, 2007) jsou rentabilita nákladů a rentabilita výnosů. V praxi je více používaná nákladová rentabilita, podnik by v závislosti na rozhodování měl přiložit tomuto ukazateli vyšší váhu.

Rentabilita nákladů (RN), resp. Rentabilita výnosů (RV) se vyjadřují pomocí vztahů:

$$RN = \frac{ZISK}{NÁKLADY}$$

$$RV = \frac{ZISK}{VÝNOSY}$$

Rentabilita tržeb

Výkony představují výrobky zhotovené v určité době. Podnik může být vybaven kapitálem, personálem, budovami a stroji, může mít specifický způsob řízení, avšak při jeho posuzování hraje bezesporu významnou roli i jeho výkon. Teprve tržní uznání výsledků činnosti podniku stanoví jejich cenu, která se pak do společnosti vrátí k pokrytí nákladů a k vytvoření zisku. (ROS) a nákladovost se vyjadřují podle vztahu (Kovanicová, 1999):

Rentabilita tržeb

$$ROS = \frac{ZISK}{TRŽBY}$$

Nákladovost

$$NÁKLADOVOST = \frac{NÁKLADY}{TRŽBY}$$

2.5. Horizontální a vertikální analýza

Kovanicová, (1995) doporučuje použít dvě analýzy, které velice dobře popisují vývoj podniku v časové řadě. K přirovnání používá citát od Senecy „Těžko se uzdravujeme, když nevíme, že stůněme“. V praxi to znamená, že podnik by měl porovnávat jednotlivá účetní období mezi sebou, aby zjistil jestli se jeho ekonomická situace zhoršuje nebo zlepšuje.

Analýza trendů, neboli horizontální rozbor pracuje s údaji obsaženými v účetních výkazech. Samy údaje obsažené v účetních výkazech jsou tudíž rovněž ukazateli. Používáme-li tyto údaje pro hodnocení finanční situace přímo, pracujeme s absolutními ukazateli. Těch využíváme zejména k analýze vývojových trendů a k procentními rozboru.

Výkaz zisku a ztráty nám ve formě nákladů a výnosů předkládá údaje za daný časový interval, tokové ukazatele.

Finanční účetní výkazy obsahují jak údaje týkající se běžného roku, tak údaje z předcházejících let. V řadě zemí je zvykem, že výroční zpráva o činnosti podniku obsahuje údaje o klíčových finančních položkách alespoň za posledních pět let. Z těchto časových řad lze vyvodit dlouhodobější trend vývoje podniku. Procentuální hodnota změny se vypočítá jako absolutní výše změn a její procento vyjádřené k výchozímu roku. Konkrétně je definována vztahem:

$$\text{změna } n_{+1} \text{ k } n = \frac{(\text{částka změny}) * 100}{\text{částka } n}$$

kde: n = výchozí rok.

Je však také nutné srovnávat hodnoty účetních výkazu s předchozím obdobím, k tomu se používá procentní (vertikální analýza). Díky této analýze lze také srovnávat několik společností různé velikosti, jelikož se údaje v účetních výkazech analyzují pomocí procentního vyjádření.

Ve výkazu zisku a ztráty se jako základ pro procentní vyjádření určité položky bere obvykle velikost tržeb (tržby = 100%); znamená to, že všechny položky výkazu v daném roce jsou vyjádřeny jako procento z tržeb, dosažených v tomto roce. Máme-li vedle sebe údaje firmy za dva či více roků, můžeme pak identifikovat nejzávažnější změny komponent. Díky této metodě také můžeme srovnávat různé podniky.

Dalo by se říci, že procentní, vertikální analýza je jistým přechodem od absolutních ukazatelů vyjádřených v horizontální analýze k ukazatelům poměrovým.

3. Metodika práce

Cíl práce je analyzovat výnosy, náklady a výsledek hospodaření vybraného podniku v konkrétních podmínkách jeho existence. Konkrétní hodnoty sledovaných veličin byly čerpány z účetnictví, konkrétně z výročních zpráv společnosti a z nich byl především použit výkaz zisku a ztráty dle jednotlivých let. Hodnoty veličin byly analyzovány za roky 2000 – 2007, konkrétní hodnoty a ukazatele byly zpracovány pouze za roky 2003 – 2007. Hlavní důvod byl zanedbatelnost starých údajů. Tyto staré údaje byly použity pouze pro zhodnocení a porovnání dlouhodobého vývoje podniku.

Nejdůležitější hodnocenou veličinou je výsledek hospodaření podniku. Bude vykázán před zdaněním, pro práci je důležité vycházet ze zisku, který obsahuje i daně. Podnik nemůže zahrnout, v oblasti řízení, výši daní. Výsledek hospodaření byl rozdělen do třech základních kategorií. Provozní, finanční a mimořádný výsledek hospodaření. Důležitost tohoto dělení byla definována v literárním přehledu práce. Největší pozornost byla věnována výsledku hospodaření za běžnou činnost, jež je součtem provozního a finančního.

Při analýze tvorby výnosů a nákladů se bude postupovat stejně jako při analýze výsledku hospodaření. Také budou rozděleny na provozní, finanční a mimořádné. Dále se bude pracovat s jednotlivými skupinami. Stejně jako u výsledku hospodaření suma provozních a finanční nákladů tvoří běžnou činnost podniku.

Analýza bude provedena v zemědělském družstvu. Na základě této skutečnosti budou převládat provozní činnosti, které jsou rozhodující pro chod společnosti, proto na ně bude brán zřetel. Hloubkovější analýza společnosti následně rozdělí výnosy i náklady na hlavní příčiny jejich tvorby. Podrobnější průzkum výnosů přinese vývoj největších složek. Mezi tyto složky budou z největší části patřit tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb. Další sledované výnosy budou: změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby, aktivace. Mezi provozní náklady budou patřit položky: spotřebu materiálu a energie, služby, sociální náklady, daně a poplatky, odpisy nehmotného a hmotného dlouhodobého majetku.

Při rozboru struktury a vývoje výsledků hospodaření dosažených v pětiletém období bude provedeno sledování výsledku hospodaření na jednotlivých úrovních.

Základem bude vyčíslení celkového výsledku hospodaření v letech 2003 – 2007 a jeho struktury v podrobnějším členění na výsledek hospodaření z provozní, finanční a mimořádné činnosti. Následně budou zhodnoceny dosáhlé výsledky v provozní činnosti s ohledem k vykázaným nákladům a výnosům v této oblasti, zhodnocení následně i za finanční a mimořádnou činnost.

Další část práce bude zaměřena na posouzení úrovně výsledku hospodaření v souvislosti s faktory, které bezprostředně ovlivňují výsledek hospodaření a na zhodnocení rentability podniku.

Při hodnocení rentability hospodaření podniku budou využity poměrové ukazatele:

- rentabilita celkového kapitálu = $\text{zisk} / \text{celkový kapitál}$
- rentabilita vlastního kapitálu = $\text{čistý zisk} / \text{vlastní kapitál}$
- rentabilita dlouhodobě investovaného kapitálu = $\text{zisk} / \text{vlastní kapitál} + \text{dlouhodobé závazky}$
- rentabilita nákladů = $\text{zisk} / \text{náklady}$
- rentabilita výnosů = $\text{zisk} / \text{výnosy}$
- rentabilita tržeb = $\text{zisk} / \text{tržby}$

Podklady pro vypracování bakalářské práce budou čerpány z ročních výkazů hospodaření podniku a informací poskytnutých pracovníky Družstva pro zemědělskou výrobu Nova.

4. Charakteristika podniku

Problematika tvorby výnosů, nákladů a výsledku hospodaření byla provedena v konkrétních podmínkách vybraného zemědělského podniku Družstvo pro zemědělskou výrobu, NOVA.

Prvopočátky vzniku podniku spadají do 50. let sloučením malých družstev. Družstvo Nova na počátku vlastnilo pozemky o výměře cca 300 ha. Díky rychlému rozvoji zemědělství se v 60. letech rozrostlo na 5 500 ha. Takto veliké bylo až do roku 1989, dokud bylo družstevnictví řízeno státem. Po roce 1989 vešly v platnost transformační zákony, které svou podstatou ukončovaly činnost zemědělských družstev a rozdělovaly majetek, které měla družstva na majetkové podíly jednotlivých osob, které byli oprávněné k nabytí a mohli si sami zvolit jakým způsobem chtějí se svým majetkem nakládat. V té době mělo družstvo více než 1700 těchto osob. Řada z nich ani nepocházela z okolního regionu, ale našli se zde takové, které pocházeli např. z USA nebo Německa. Majetek byl rozdělen podle velikosti pozemků v družstvu a podle přínosu osob do družstva. Problémem bylo, že jednotlivý majetek družstva, který se rozděloval (celý včetně rezervních fondů) neměl stejnou likviditu. Majetek zahrnoval např. kravíny, komunikace, základní stádo, řadu dalších různě starých zvířat, nedokončenou výrobu, různé druhy položek na zásobách (seno, siláž...), peníze na běžném účtu atd.

Byly vytvořeny 3 skupiny ze všech osob, které měli nárok na majetek.

V první skupině byli převážně soukromníci, jejichž pozemky patřili družstvu. Tito lidé je užívali k soukromým aktivitám spojených s farmařením. Postupem času však vznikl problém, protože jejich potomci neměli zájem pokračovat v zemědělství, někteří, zvláště mladší lidé začali s majetkem podnikat jako drobní živnostníci. V dnešní době, kdy zemědělství podléhá přísné regulaci, např. díky nařízením Evropské unie a také kvůli oligopolnímu trhu vyskytujícímu se v zemědělském sektoru, měli tito drobní živnostníci mizivou šanci udržet se na trhu. Do druhé skupiny patřili lidé, kteří své podíly ve družstvu prodali. V této skupině bylo hodně lidí a jejich počínání ohrozilo činnost družstva. Další, třetí a poslední skupinu tvořili lidé, kteří zůstali pracovat ve

družstvu. Tito lidé chtěli zachovat družstvo. Jedním z jejich největších problémů bylo vypořádání se s nabyvateli majetku, kteří patřili do druhé skupiny. Zákon hovoří o tom, že tyto osoby museli dostat svůj podíl za velice krátkou dobu a jak bylo uvedeno, majetek měl různé formy likvidity a tito lidé měli zájem o hotové peníze, kterých nebyl ve družstvu dostatek. Těmto osobám byly rozděleny veškeré finanční prostředky družstva a dále byly rozprodány takové části majetku, které byli relativně lehce prodejné na trhu. Do tohoto majetku byly zahrnuty např. nové zemědělské stroje, mladá zvířata a došlo i na rozprodávání některých druhů zásob. Tímto procesem se velice snížil majetek družstva a ten, který zůstal, zahrnoval takové druhy aktiv, se kterými se těžko dalo hospodařit.

Proto v tuto chvíli zaniklo Zemědělské družstvo Bystřice, aby byl majetek rozdělen podle stejné likvidity majetku mezi všechny členy (všechny 3 skupiny) rovným dílem. Osoby, které byli ve třetí skupině a měli zájem na udržení družstva, dali opět svůj majetek dohromady a vytvořili nové zemědělské družstvo s obchodním názvem NOVA. Vedení družstva zůstalo stejné jako v předchozím družstvu, jelikož zůstali hlavně osoby, které měli vztah k již zaniklému družstvu. Osoby ve vedení měli velké zkušenosti.

4.1. Organizační struktura

Nejvyšším orgánem družstva je členská schůze, ta se schází nejméně jednou ročně, proto aby schválila účetní závěrku, zhodnotila vývoj za uplynulý hospodářský rok, vytvořila a schválila návrh dalšího strategického vývoje družstva.

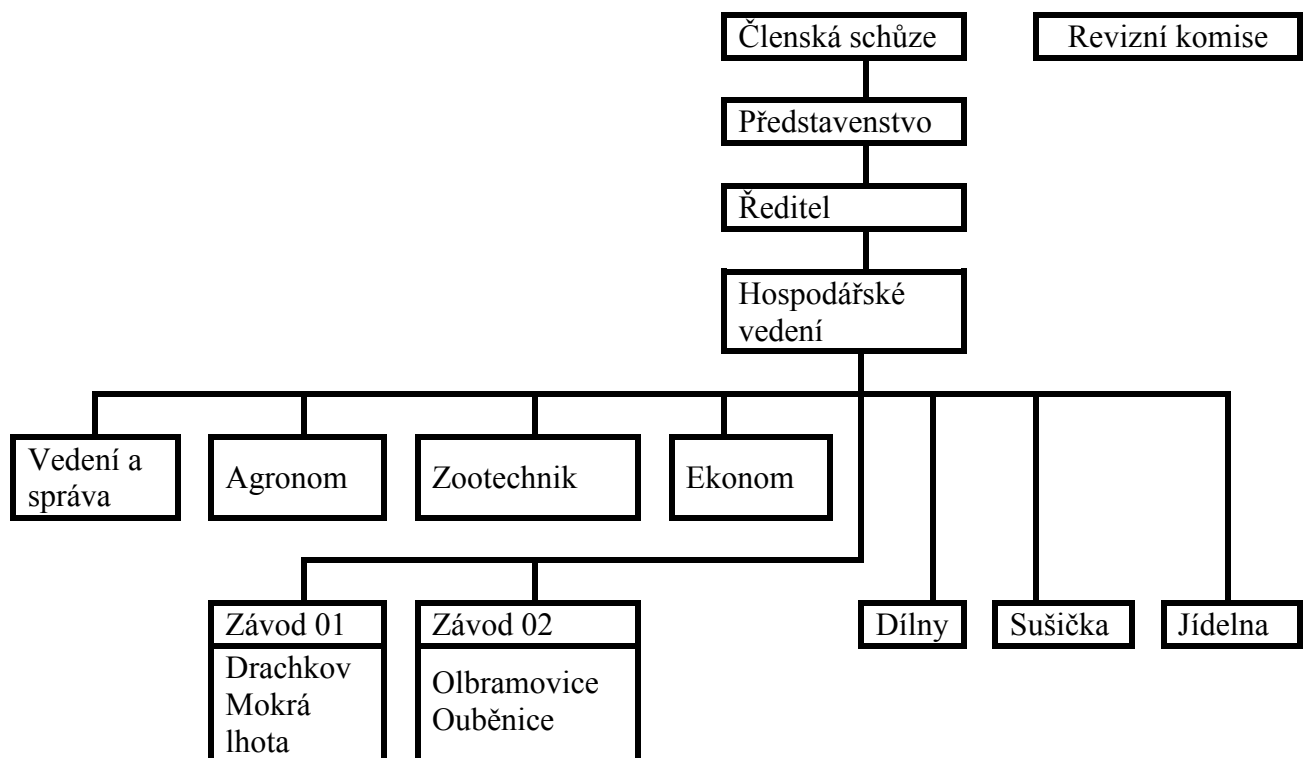
Měsíčně až čtvrtletně se schází sedmičlenné představenstvo, řídí ho předseda představenstva a věnuje se meziročním členským záležitostem. Do orgánů družstva patří tříčlenná revizní komise, která je nezávislým orgánem, přijímá podněty a připomínky členů družstva, sleduje vývoj hospodaření družstva a podává návrhy řediteli družstva, hospodářskému vedení, představenstvu a členské schůzi.

V normálních podmínkách řídí družstvo ředitel s vedením ze dvou závodů. Každý ze závodů má 2 výrobní střediska.

Každých 14 dní se pořádají výrobní porady, na kterých se účastní řídicí technici. Hodnotí uplynulé období, vytvářejí podklady a strategii na následující období. Přípravují se na další výrobní období.

Družstvo má územně odvětvové řízení. Dva nově vzniklé závody, ty jsou rozděleny na výrobní střediska, a sice Drachkov a Mokrá lhota, Olbramovice a Ouběnice. Vedoucí těchto závodů jsou členy hospodářského vedení. Každý z vedoucích má k dispozici agronoma, zootechnika, mechanizátora a ekonomku. Hospodaření jednotlivých středisek je sledováno individuálně, každé má své specifické úkoly. Na hlavní středisko navazují ještě střediska dílen, sklizně a závodního stravování.

Organogram

4.2. Ekonomické podmínky družstva

Družstvo hospodaří v pahorkatině. Průměrná výška pahorkatiny je 450 metrů nad mořem. Půda na obhospodařovaných pozemcích má strukturu pšenično-hlinitou. Místy se vyskytují druhy zemin charakteristické pro podhorskou oblast. Zemědělství je rozděleno na rostlinnou a živočišnou výrobu. Na vrcholu družstva byl stav dojnic vyšší jak 1100 kusů. Nyní se hodnota rovná 365 kusům. Cílem podniku je rozšíření počtu kusů, ideální hodnota by měla mít hodnotu kolem 500 kusů. Dříve se chovali prasata, tento produkční artikl se v družstvu nyní nevyskytuje. Do chovu prasat se neinvestovaly peníze, výroba se stala nerentabilní, proto se od ní upustilo.

V rostlinné výrobě se od počátků družstva nezměnil základní charakter produkce. Základní plodiny, jako je např. řepka, pšenice, mák byla pro podnik charakteristická ještě před transformací. Výjimkou bylo v minulosti pěstování kmínu. Byla to ovšem nevýznamná složka, proto se už nepěstuje. Neobvyklé, možná i překvapující je velké množství máku. Česká republika patří ke světovým výrobcům máku, kvůli opiátům dochází v České republice k důsledným kontrolám pěstování této plodiny.

Tab. 1: Výrobní charakteristika podniku

Živočišná výroba		Rostlinná výroba	
Stavy zvířat za podnik	Kusy	Osevní plán	Ha
Krávy	365	Ozimá řepka	653
Telata do 3 měsíců	59	Ozimý ječmen	558
Telata do 6 měsíců	140	Ozimá pšenice	946
Jalovice do 2 let	181	Ozimé žito	49
Skot výkrm	166	Jarní ječmen	388
Brojleři	14 300	Oves	18
Mladé kachny	9 295	Kukuřice	226
Kachny výkrm	9 198	Mák	322
		Vojtěška	5
		Louky	508
Celkem ks	33 782	Celkem ha	3 803

Protože v družstvu převládá rostlinná výroba, je vhodné ji lépe charakterizovat.

Tab. 2: rostlinná produkce, rozložení plodin (rok 2008)

Plodina	Výměra v ha	Výměra v ha	Hrubá hmotnost v tunách	Čistá hmotnost v tunách	Plánovaný výnos	Výnos z 1 tuny
Pšenice ozimá	935	31,67	5475,2	5 312,125	4,947	5,676
Ječmen ozimý	559,37	18,95	3 114,71	2 991,022	4,746	5,347
Ječmen jarní	384,58	13,03	1 674,17	1 629,555	3,64	4,234
Řepka ozimá	653,55	22,14	2 135,32	2 073,858	3,301	3,173
Triticale	21,89	0,74	95,31	93,405	4,5	4,3267
Oves	18,19	0,62	87,44	85,369	3	4,711
Mák s makovinou	319,61	10,83	447,61	439,628		1,376
Žito ozimé	47,44	1,61	315,81	307,38	4,3	6,346
Jetel Nachový	12,23	0,41	5,08	4,978		0,407
Celkem za plodiny	2 951,86	100	13 350,65	12 937,32	33,434	35,5967

Na první pohled je viditelné z tabulky č. 5.1.4., že největší zastoupení v produkci družstva má plodina pšenice ozimá. Výměra vyjádřená v procentech vyjadřuje téměř třetinu celkových hektarů podniku. Je pěstována na největší ploše a i produkce v tunách představuje veliké zastoupení v podniku. Rostlinná výroba je více než 40% zastoupena právě touto surovinou. Výnosnost plodiny je ekvivalentní ostatním plodinám. Vysoká produkce je odvozena od poptávky na trhu.

5. Analýza výnosů, nákladů a výsledku hospodaření podniku

Podklady pro práci byly získány v již zmíněném Družstvu pro zemědělskou výrobu, NOVA. Rozhodné byli roky 2003 až 2007. V tyto roky byly analyzovány výnosy, náklady a výsledky hospodaření za každý zmíněný rok a v tomto pořadí byly zpracovány.

5.1. Analýza výnosů podniku

Výnosy podniku, dříve nazývané výkony podniku, představují získání majetku pro podnik. Většina činností probíhajících v podniku vede k tvorbě výnosů. Přehled o výnosech podniku v jejich základním členění na provoní, finanční a mimořádné.

Tab. 3: Výnosy podniku (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní výnosy	90 796	130 745	123 578	119 771	139 940
Finanční výnosy	1 234	1 210	617	1 130	1 135
Výnosy a běžnou činnost	92 030	131 955	124 195	120 901	141 075
Mimořádné výnosy	119	145	186	169	155
Výnosy celkem	92 149	132 100	124 381	121 070	141 230

Tab. 4: Struktura výnosů podniku (v%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní výnosy	98,53	98,97	99,35	98,93	99,09
Finanční výnosy	1,34	0,92	0,50	0,93	0,80
Výnosy a běžnou činnost	99,87	99,89	99,85	99,86	99,89
Mimořádné výnosy	0,13	0,11	0,15	0,14	0,11
Výnosy celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tab. 5: Vývoj výnosů podniku (rok 2003 = 100%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní výnosy	100	144	136	131	154
Finanční výnosy	100	98	50	91	91
Výnosy a běžnou činnost	100	143	134	131	153
Mimořádné výnosy	100	121	156	142	130
Výnosy celkem	100	143	134	131	153

Podle výsledků v tabulkách a s ohledem na orientaci podniku, kdy podnik je zemědělské družstvo, největší podíl výnosů tvoří provozní. Dlouhodobý trend vývoje výnosů je rostoucí v důsledku stálého zvyšování cen zemědělských produktů. V dlouhodobější časové řadě je tento růst výrazněji patrný. Vyskytují se zde relativně významné výkyvy v jednotlivých letech, které jsou zpravidla způsobeny meteorologickými jevy. Družstvo se snaží přizpůsobit své produkty především potřebám trhu, na druhé straně je ovlivněno počasím. Tedy se snaží svou produkci přizpůsobit i tomuto faktoru.

Po výrazném nárůstu v roce 2004 se hodnota výnosu postupně snižovala až do roku 2006, kdy došlo k největšímu propadu provozních výnosů, kdy převládaly suché a chladné dny v letních měsících. Finanční výnosy, s výjimkou roku 2005, se v podstatě neměnily; nepatrné zvýšení zaznamenaly mimořádné výnosy.

Struktura výnosů ve sledovaném období charakterizují údaje v tab.2. Jak už bylo uvedeno, největší složka výnosů jsou výnosy provozní. Zpravidla se pohybují v rozpětí mezi 98 a 99 %. Tento trend je stálý po celé hodnocené období. Trend růstu výnosů provozních tedy přímo úměrně ovlivňuje i trend celkových výnosů za dané období. Družstvo provozuje jak živočišnou, tak rostlinnou výrobu, zhruba ve stejném zastoupení. Lehce však převládá produkce rostlinná. Tento fakt vysokou měrou ovlivňuje i výši provozních výnosů, proto rostlinné výrobě je přiložena větší míra. Pro explanaci tohoto tvrzení byly zpracovány sklizňové výkony podle jednotlivých druhů plodin za rok 2008.

Zastoupení a vývoj finančních výnosů je z hlediska celkového pohledu na podnik zanedbatelný. Tento trend je taktéž konstantní, družstvo nepředpokládá nějakou výraznější změnu.

5.1.1. Přehled provozních výnosů

V podniku je důležité nejen rozlišovat základní tři skupiny výnosů, ale důležitější je sledovat jednotlivé druhy výnosů. Tyto skupiny výnosů jsou zákonem definovány. Jednotlivé výnosy mají své číslo určené v účetní osnově, ze které vychází celkové účetnictví podniku.

Tab. 6: Provozní výnosy (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Tržby z prodeje výrobků a služeb	74 854	91 855	91 357	83 433	102 107
Změna stavu zásob vlastní výroby	-4 081	7 346	-530	516	1 665
Aktivace výkonů vlastní výroby	6 107	7 701	5 225	5 021	6 260
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	1 683	1 788	1 684	3 339	2 310
Ostatní provozní výnosy	12 233	22 055	25 842	27 462	27 598
Provozní výnosy celkem	90 796	130 745	123 578	119 771	139 940

Tab. 7: Struktura provozních výnosů (v %)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Tržby z prodeje výrobků a služeb	82,44	70,26	73,93	69,66	72,96
Změna stavu zásob vlastní výroby	-4,49	5,62	-0,43	0,43	1,19
Aktivace výkonů vlastní výroby	6,73	5,89	4,23	4,19	4,47
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	1,85	1,37	1,36	2,79	1,65
Ostatní provozní výnosy	13,47	16,87	20,91	22,93	19,72
Provozní výnosy celkem	100	100	100	100	100

Tab. 8: Vývoj provozních výnosů (rok 2003 = 100%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Tržby z prodeje výrobků a služeb	100	122	122	111	136
Změna stavu zásob vlastní výroby	100	-180	12	-12	-40
Aktivace výkonů vlastní výroby	100	126	85	82	102
Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu	100	106	100	198	137
Ostatní provozní výnosy	100	180	211	224	225
Provozní výnosy celkem	100	144	136	131	154

Nejdůležitější složkou provozních výnosů jsou tržby za vlastní výkony podniku, mají nenahraditelný charakter pro plynulý chod družstva. U většiny podniků, ekonomicky silných, které prosperují v tržním prostředí, tvoří tržby za vlastní výkony podstatnou část výnosů. Je to naprosto přirozené, získávat tržby vlastní produkcí je základ každého podnikání. Vývoj tržeb je kladný, v roce 2003 byla hodnota 74 854 tis. Kč, v roce 2007 se hodnota tržeb rovnala hodnotě 102 107 tis. Kč. Po celé sledované období tvořili tržby za vlastní výkony největší část provozních výnosů. V letech 2004 až 2007 se tato hodnota pohybovala kolem 70%, výjimku tvořil rok 2003, kdy se hodnota rovnala dokonce 82,44 %. Ve srovnání s jednotlivými roky tržby za vlastní výkony mají rostoucí tendenci, pouze rok 2006 vykázal mírný pokles.

Další složkou jsou také tržby, ale z prodeje dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Tyto tržby představují malou část provozních výnosů, je zde zahrnut majetek podniku, který byl prodán např. z důvodu opotřebení, nebo nepotřebnosti. Ve vybraném podniku se jejich zastoupení pohybovala v rozmezí 1,35 až 2,76 procent. Jejich výše je téměř konstantní s rozdílem několik desetin procent. Tato výše je správná, řada podniků řeší ekonomické problémy například prodejem dlouhodobého majetku, což je krátkodobě dobré řešení, dlouhodobě však nikoliv.

Aktivace slouží pro převedení vlastních výkonů materiálu, zboží (musí být vyrobené ve vlastní režii) do aktiv podniku. Po převedení majetku do aktiv podniku dochází k likvidaci nákladů na výrobu. Podnik nevyvíjí náklady na koupi nových aktiv, když je schopen si vystačit sám. Vzhledem k tomu, že podnik je zemědělské družstvo, těžko může aktivovat materiál a zboží pro vlastní chod. V tabulce je však patrné, že

aktivace tvoří zhruba 5% celkových výnosů podniku. Zahrnuje například krmivo pro živočišnou výrobu, které si podnik vyprodukoval sám.

Ostatní provozní výnosy obsahují především přebytky zásob. Mají velký podíl na celkových výnosech podniku. Nelze předpokládat že výše právě zemědělského družstva by mohla klesnout na nulu. Dobře uskladněné suroviny, např. seno vydrží velice dlouho. A podnik musí počítat s tím, že může být špatné počasí, nedozraje úroda, jako tomu bylo v roce 2006, proto je nezbytné tyto zásoby si tvořit.

5.1.2. Přehled finančních výnosů podniku

Veškeré finanční výnosy jsou tvořeny úroky z vkladů. Jejich hodnota se v průběhu let, s výjimkou roku 2005, téměř nemění zvyšuje a předpokládá se, že tohoto výnosu bude družstvo dosahovat i nadále. Hodnota úrokového výnosu souvisí s částkou volných nepeněžních prostředků, kterou družstvo může disponovat do dalších let. Pokud se v následujících letech bude družstvu dařit, bude se zvyšovat jeho finanční majetek, ten bude přinášet vyšší úroky.

Tab. 9: Finanční výnosy (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Výnosové úroky	1 234	1 210	617	1 130	1 135
Finanční výnosy celkem	1 234	1 210	617	1 130	1 135

Tab. 10: Vývoj finančních výnosů (rok 2003 = 100%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Výnosové úroky	100	98	50	91	91
Finanční výnosy celkem	100	98	50	91	91

5.2. Analýza nákladů podniku

Náklady podniku jsou částky vyjádřené v penězích, které podnik musí vložit do činnosti, aby dosáhl výnosů. Většina podniků se snaží snižovat náklady na minimum, na úkor bezpečnosti provozu. Hlavním cílem by mělo být, držet náklady na optimální

úrovni, nižší než výnosy a aby družstvo dosahovalo zisku. Výše, struktura a vývoj nákladů charakterizují údaje v následujících tabulkách.

Tab. 11: Náklady podniku (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní náklady	99 460	112 124	116 822	112 464	125 015
Finanční náklady	2 408	2 535	1 858	2 578	2 645
Náklady za běžnou činnost	101 868	114 659	118 680	115 042	127 660
Mimořádné náklady	92	126	89	101	115
Náklady celkem	101 960	114 785	118 769	115 143	127 775

Tab. 12: Struktura nákladů podniku (v %)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní náklady	97,55	97,68	98,36	97,67	97,84
Finanční náklady	2,36	2,21	1,56	2,24	2,07
Náklady za běžnou činnost	99,91	99,89	99,93	99,91	99,91
Mimořádné náklady	0,09	0,11	0,07	0,09	0,09
Náklady celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tab. 13: Vývoj nákladů podniku (rok 2003 = 100%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní náklady	100	112	117	113	125
Finanční náklady	100	105	77	107	109
Náklady za běžnou činnost	100	112	116	112	125
Mimořádné náklady	100	136	96	109	125
Náklady celkem	100	112	116	112	125

Největší složku nákladů tvoří analogicky k provozním výnosům provozní náklady. Skupině provozních nákladů se musí podnik nezvýrazněni věnovat. Je důležité sledovat nejen výši těchto nákladů, ale také jejich strukturu. Do provozních nákladů se řadí veškeré peněžní částky, které podnik investuje nebo hodlá investovat, aby mohl provádět provozní činnost.

Do finančních nákladů patří zejména úroky z půjček. V zemědělském sektoru je do jisté míry nutné použít finanční výpomoci v době sklizní. Pro podnik je to výhodné, jelikož nemusí dlouhodobě držet oběžný kapitál na jejich realizaci. Součet provozních a finančních nákladů tvoří náklady na běžnou činnost. Tyto náklady tvoří téměř sto procent celkových nákladů.

Stejně jako provozní výnosy jsou zastoupeny 98 - 99% na výnosech celkových, také provozní náklady tvoří podstatnou část nákladů celkových. Jejich podíl dosahuje cca 97% nákladů celkových. Jediný větší rozdíl v rozhodném období tvoří rok 2005, kdy provozní náklady přesáhly hranici 98%. Tento jev byl způsoben jak nadměrnou tvorbou těchto nákladů, ale i snížením nákladu finančních. Mimořádné náklady jsou pro chod podniku zanedbatelné. Jen v jednom případě tvoří desetinu procenta nákladů celkových.

Při zkoumání vývoje nákladů je patrné zvyšování v průběhu let. Tento jev je spojen s rostoucí produkcí daného družstva, nemalou příčinu má také stále rostoucí inflace. Z celkového pohledu je viditelný rostoucí trend nákladů v podniku, pouze v roce 2006 bylo dosaženo snížení nákladů pod úroveň minulého roku.

5.2.1. Analýza provozních nákladů podniku

Jak vyplývá z předchozí části, největší zastoupení na celkových nákladech mají provozní náklady, proto podrobnější rozlišení na jednotlivé položky bude nezbytné.

Tab. 14: Provozní náklady (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Spotřeba materiálu a energie	45 899	53 545	51 739	51 000	53 986
Služby	11 560	16 868	19 474	14 033	22 296
Osobní náklady	27 854	27 888	30 441	30 597	33 200
Odpisy dlouhodobého majetku	12 078	11 724	13 027	13 731	12 526
Ostatní provozní	2 069	2 099	2 141	3 103	3 007
Náklady celkem	99 460	112 124	116 822	112 464	125 015

Tab. 15: Struktura provozních nákladů (v %)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Spotřeba materiálu a energie	46,15	47,76	44,29	45,35	43,18
Služby	11,62	15,04	16,67	12,48	17,83
Osobní náklady	28,01	24,87	26,06	27,21	26,56
Odpisy dlouhodobého majetku	12,14	10,46	11,15	12,21	10,02
Ostatní provozní	2,08	1,87	1,83	2,76	2,41
Náklady celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Tab. 16: Vývoj provozních nákladů (rok 2003 = 100%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Spotřeba materiálu a energie	100	116	112	111	117
Služby	100	145	168	121	192
Osobní náklady	100	100	109	109	119
Odpisy DNM a DHM	100	97	107	113	103
Ostatní provozní	100	101	103	149	145
Náklady celkem	100	112	117	113	125

Při rozboru jednotlivých složek provozních nákladů je patrné, že největší část tvoří spotřeba materiálu. Její výše se nijak výrazněji neměnila, ani zastoupení vůči provozním nákladům celkovým. S výjimkou roku 2003 dá se říci, že výše spotřeby materiálu a energie se pohybuje v rozmezí 51 000 tis. a 54 000 tis. Větší výraznější změna v průběhu dalších let se neočekává.

Další položkou jsou služby. Výše nákladů na služby není tak konstantní jako spotřeba materiálu, hodnota tohoto nákladu se během sledovaného období téměř zdvojnásobily. Vznik těchto nákladů souvisí s potřebami, kde si nebylo družstvo schopno vystačit samo. Rozmezí výše služeb se pohybuje mezi částkami 11 560 tis. a 22 296 tis. Největší přírůstek služeb je spojen s rekonstrukcí dlouhodobého majetku. V letech 2005 a 2007 byla zvýšena úroveň nákladů na služby právě z tohoto důvodu.

Mezi osobní náklady patří mzdové náklady, náklady na OSSZ a VZP a ostatní sociální náklady. Mzdové náklady jsou také jedním z nenahraditelných druhů nákladů. Jejich výše je rostoucí z důvodů stále se zvyšujících mezd způsobené rostoucí

ekonomikou. Nyní ekonomika neroste, ale spíše klesá, markantnější změna ve vývoji mezd se však nepředpokládá. Ačkoliv výše osobních nákladů je stále rostoucí, rok 2003 – 27 854 tis. a rok 2007 – 33 200 tis. jejich zastoupení v provozních nákladech je konstantní.

5.2.2. Analýza finančních nákladů podniku

V zemědělském družstvu převládají náklady provozní. Finančních náklady řeší pouze dočasný stav nedostatku peněžních prostředků. V letních měsících, v období sklizni, je výhodné řešit tento nedostatek právě výpomocí od finanční instituce.

Tab. 17: Finanční náklady (v tis. Kč)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Prodané cenné papíry a vklady	59	133	0	176	166
Nákladové úroky	1 715	1 749	1 382	1 676	1 852
Ostatní finanční náklady	634	653	476	726	627
Finanční náklady celkem	2 408	2 535	1 858	2 578	2 645

Tab. 18: Struktura finančních nákladů (v %)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Prodané cenné papíry a vklady	2,45	5,25	0	6,82	6,29
Nákladové úroky	71,22	68,99	74,38	65	70,01
Ostatní finanční náklady	26,33	25,76	25,62	28,18	23,7
Finanční náklady celkem	100	100	100	100	100

Tab. 19: Vývoj finančních nákladů (rok 2003 = 100%)

Ukazatel	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
Prodané cenné papíry a vklady	100	225	0	298	281
Nákladové úroky	100	101	80	97	107
Ostatní finanční náklady	100	102	75	114	98
Finanční náklady celkem	100	105	77	107	109

Úroveň finančních nákladů, s výjimkou roku 2005 je vcelku vyrovnaný. Největší podíl tvoří nákladové úroky, které byly vynaloženy na získání úvěru. Největšího

zastoupení dosáhly tyto úroky v roce 2005, téměř 75% celkových finančních nákladů. Mezi prodané cenné papíry a vklady patří náklady spojené s rozdělováním majetku družstva. Při restituci byl rozdělen majetek, ale najdou se však další osoby, které chtějí uplatnit svůj nárok.

5.3. Výsledek hospodaření

Pro zjištění výsledku hospodaření podniku stejně jako u výnosů a nákladů se vychází z údajů uvedených ve výkazu zisku a ztráty. Tak jak byly členěny náklady a výnosy, tak je členěn i výsledek hospodaření, je proto rozlišen na provozní finanční a mimořádný. Základní přehled o výsledku hospodaření a jeho vývoji poskytují údaje uvedené v následujících tabulkách.

Tab. 20: Výsledek hospodaření podniku (v tis. Kč)

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní výsledek hospodaření	-8 664	18 621	6 756	7 307	14 925
Finanční výsledek hospodaření	-1 174	-1 325	-1 241	-1 448	-1 510
Výsledek hospodaření za běžnou činnost	-9 838	17 296	5 515	5 859	13 415
Mimořádný výsledek hospodaření	27	19	97	68	40
Výsledek hospodaření před zdaněním	-9 811	17 315	5 612	5 927	13 455

Pozn. údaje jsou uvedené v tis. Kč

Tab. 21: Struktura výsledku hospodaření (v %)

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007
Provozní výsledek hospodaření	88,31	107,54	120,38	123,28	110,93
Finanční výsledek hospodaření	11,97	-7,65	-22,11	-24,43	-11,22
Výsledek hospodaření za běžnou činnost	100,28	99,89	98,27	98,85	99,70
Mimořádný výsledek hospodaření	-0,28	0,11	1,73	1,15	0,30
Výsledek hospodaření před zdaněním	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Pozn. údaje jsou uvedené v procentech

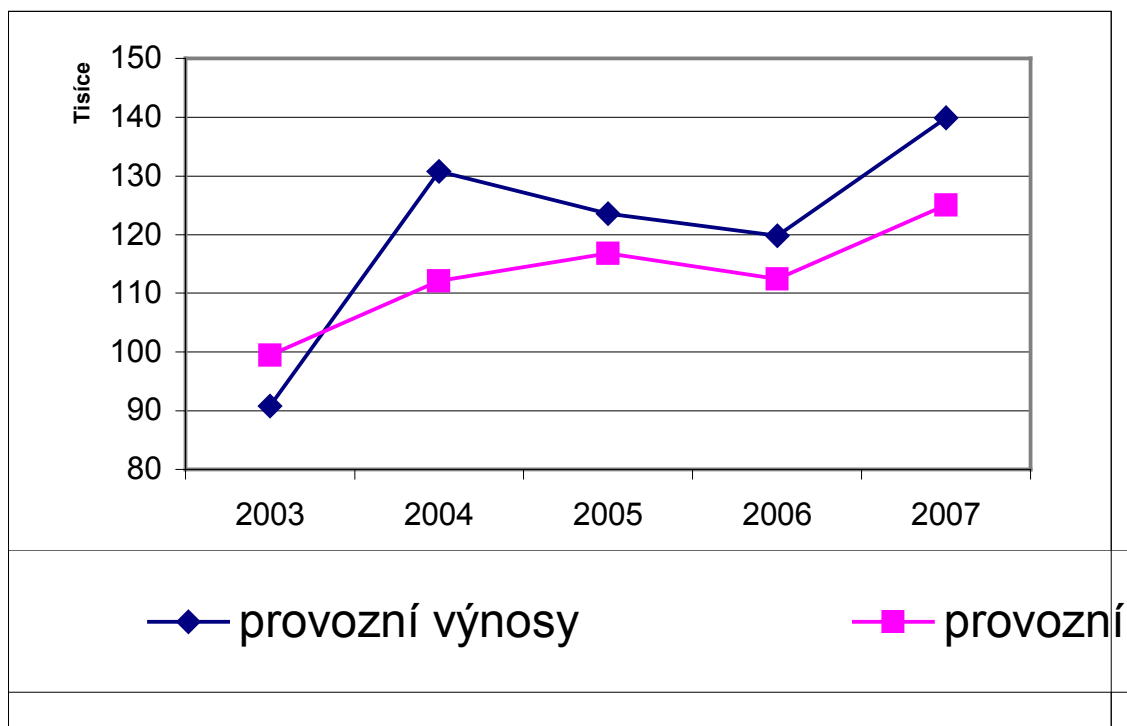
Celkový výsledek hospodaření představuje součet dílčích výsledků hospodaření. Z informací v tabulkách vyplývá, že vývoj výsledku hospodaření v daném podniku s výjimkou výchozího roku hodnoceného období je pozitivní. Podnik sice dlouhodobě

vykazuje ztrátu v oblasti finančních operací, což není neobvyklá situace. Podnik tuto ztrátu kompenzuje svou provozní činností. Zatímco v roce 2003 skončilo hospodaření podniku ztrátou vykázanou v částce 9 811 tis. Kč, v posledním sledovaném roce 2007 dosáhl zisku 13 455 tis. Kč. Ztráta v roce 2003 byla způsobena hlavně špatným počasím v letních měsících, kdy podnik zaznamenal vysoký pokles tržeb za vlastní výkony. V následujícím roce byly příznivější podmínky, proto podnik dosáhl zisku, a sice nejvyššího v hodnocených letech.

Vývoj celkového výsledku hospodaření je z dlouhodobého hlediska rostoucí, maximálního zisku podnik dosáhl v roce 2004 a to 17 315 tis. Kč, nehorší hospodaření podniku bylo v roce 2003, kdy vykázal ztrátu ve výši 9 811 tis. Kč.

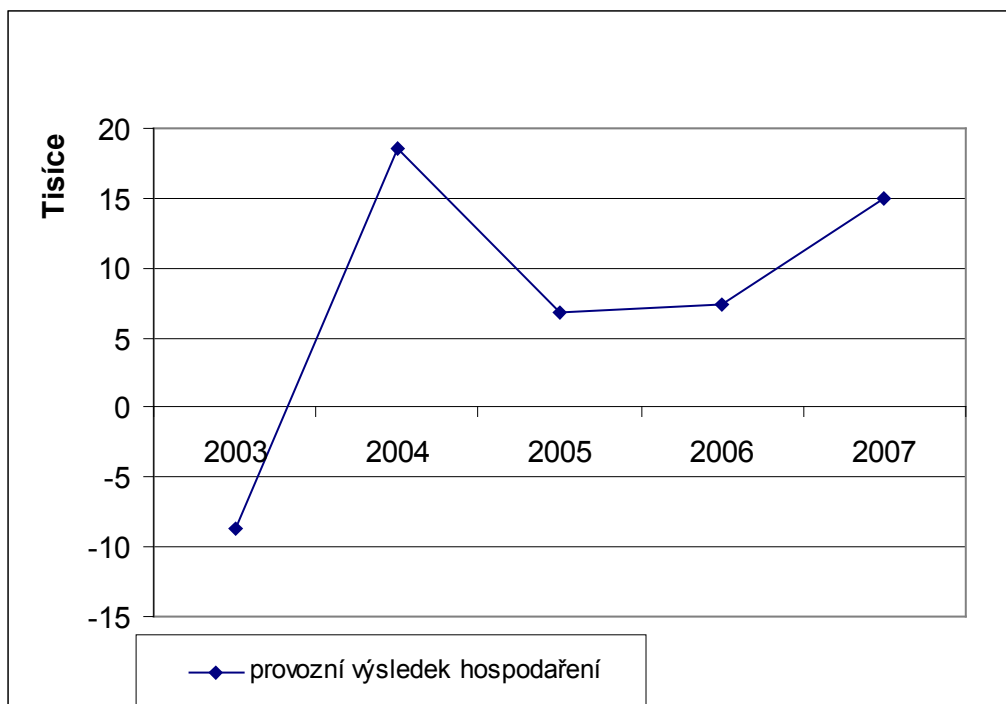
Pro lepší explanaci výsledků byl výsledek hospodaření z provozní a finanční činnosti zobrazen do grafů. Na následujících grafech je dobře viditelný vývoj provozních nákladů, výnosů a výsledku hospodaření. Výsledek hospodaření zaujímá rozmezí mezi náklady a výnosy. Na grafu č.1 je dobře viditelné, jak v roce 2003 podnik vykázal ztrátu, avšak díky vysokému nárůstu provozních výnosů v dalším roce se podnik dostal do kladného výsledku hospodaření.

Graf 1. Vývoj provozních výnosů a nákladů (v tis. Kč)

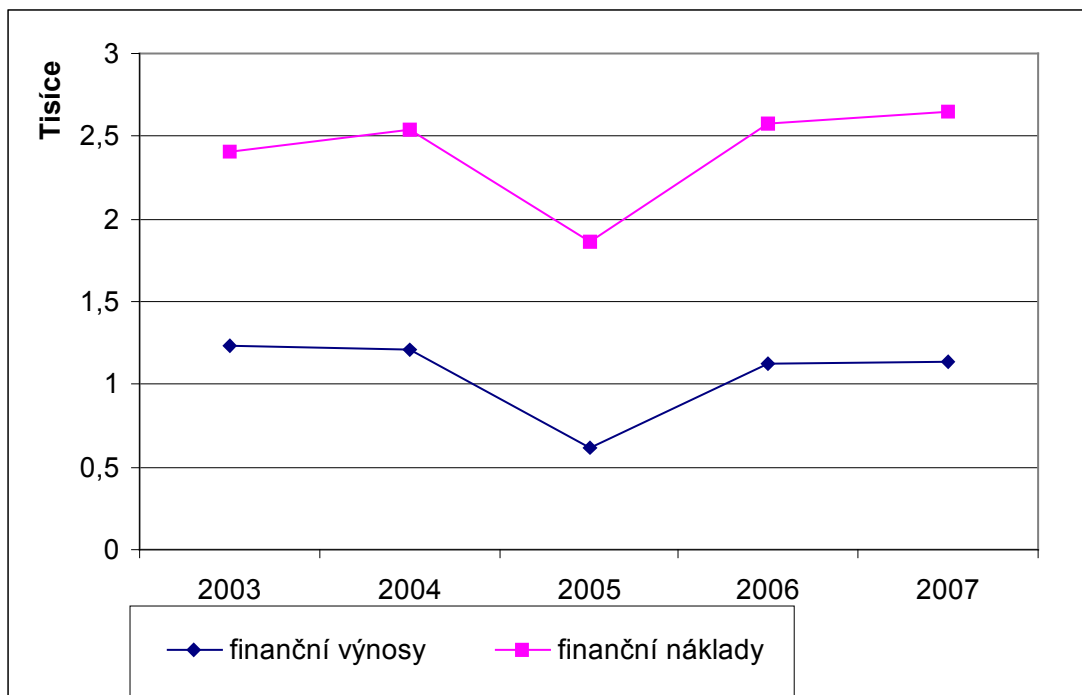
Detailní rozdíl mezi provozními výnosy a náklady je zobrazen na grafu č.2, který charakterizuje vývoj provozního výsledku hospodaření. V prvním sledovaném roce, kdy náklady převyšovaly výnosy, začíná křivka v záporných číslech, další rok se již dostává do kladné sféry. Vývoj provozního výsledku hospodaření lze celkově hodnotit pozitivně.

Graf 2. Vývoj provozního výsledku hospodaření družstva

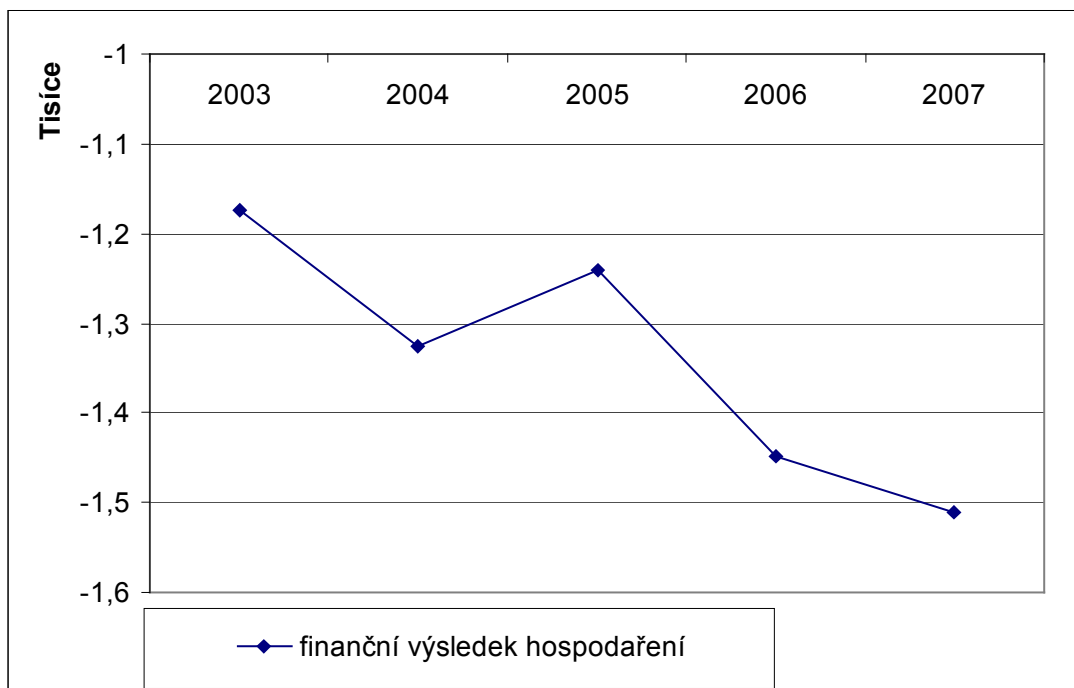

Pro finanční činnost je po celé sledované období charakteristické, že převyšují náklady nad výnosy. Na grafu č.3 je patrné, že diference mezi náklady a výnosy se zdá být téměř stejná, na grafu č.4 je však patrná stále se zvyšující ztráta z finanční činnosti. Růst finančních nákladů úzce souvisí z růstem celkových nákladů na chod podniku. Pro podnik není problém, díky jeho velikosti, kompenzovat ztrátu z finanční činnosti.

Graf 3. Vývoj finančních výnosů a nákladů (v tis. Kč)

Graf 4. Vývoj finančního výsledku hospodaření (v tis. Kč)

5. 4. Analýza rentability hospodaření podniku

Při porovnání výsledku hospodaření se nejčastěji používají poměrové ukazatele. Základem je výsledek hospodaření, ten bývá porovnáván s faktory, které mají vliv na jeho tvorbu. Rentabilita se do češtiny překládá jako ziskovost, dá se proto říci že posuzujeme ziskovost různých stupňů kapitálu, nákladů a výnosů. Dosažené výsledky rentability hospodaření podniku jsou obsažené v následující tabulce.

Rentabilita hospodaření (v %)

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007
Rentabilita celkového kapitálu	-6,65	11,62	3,32	3,55	6,94
Rentabilita vlastního kapitálu	-12,71	18,93	5,97	6,18	12,74
Rentabilita dlouhodobě investovaného kapitálu	-11,03	16,74	5,34	5,58	11,67
Rentabilita nákladů	-9,62	15,08	4,73	5,15	10,53
Rentabilita výnosů	-10,65	13,11	4,51	4,90	9,53
Rentabilita tržeb	-13,11	18,85	6,14	7,10	13,18
Nákladovost	1,36	1,25	1,30	1,38	1,25

Nejdůležitější způsob hodnocení podnikatelské činnosti je poměrování podnikových zdrojů, kterých bylo použito k dosažení zisku právě se ziskem. Jako jmenovatel byly použity stavové veličiny, které byly čerpány z rozvahy podniku. K tomuto účelu bylo použito ukazatelů zjištěných z konce období, po které byly prostředky vkládány.

Podle hodnot v tabulce se dá říci, že v roce 2003, kdy byl podnik ve ztrátě, byly hodnoty jednotlivých ukazatelů rentability záporné. V dalších letech, kdy vykázal podnik zisk, byly hodnoty jednotlivých ukazatelů kladné.

Z celkového pohledu nejlepšího hospodaření dosáhl podnik v roce 2004, kdy rentabilita dosahuje poměrně vysokých hodnot v porovnání s ostatními roky. Je patrný vysoký vzestup v roce 2004, s následným snížením v roce 2005. Od roku 2005 se však rentabilita vyvíjí pozitivně, což je pro podnik dobrá vizitka

Jedním ze základních ukazatelů, kterým se zjišťuje hospodaření družstva je rentabilita tržeb. Právě tržby za vlastní výkony by měli tvořit největší část zisku. Jak je patrné největší hodnotu dosáhl tento ukazatel v roce 2004.

6. Závěrečné zhodnocení

Na základě provedené analýzy výnosů, nákladů, výsledku hospodaření a rentability je možné vyvodit určité závěry.

Z rozboru nákladů rozčleněných na provozní, finanční a mimořádné lze konstatovat, že provozní náklady tvoří největší část celkových nákladů. V průběhu celého analyzovaného období se podíl těchto nákladů na celkových nákladech jen mírně odchyloval od 97%, pouze v jednom roce překročil hodnotu 98%. Zastoupení finančních nákladů tvořilo podstatnou část rozdílu mezi 100% a podílem provozních nákladů. Zastoupení finančních nákladů se ve většině sledovaných let pohybovalo kolem 2%. Pouze v jednom roce jejich podíl klesl pod 2%. Zbytek, zanedbatelnou hodnotu pro chod podniku, tvoří mimořádné náklady, ve všech případech hodnota těchto nákladů nepřekročila 1% celkových nákladů.

Z údajů o vývoji celkových nákladů lze říci, že jejich průběh je nerovnoměrný. Úroveň celkových nákladů se měnila s vývojem výnosů. Pokud vzrostly výnosy, vzrostly i náklady. Jelikož byl podnik ziskový ve čtyřech z pěti sledovaných let, jeho hospodaření bylo v pořádku. Na základě faktu, že celkové náklady kopírovaly celkové výnosy a faktu, že podnik vykázal zisk, lze konstatovat, že z jedné jednotky nákladů lze získat více než jednu jednotku výnosů. Z porovnávání růstu provozních nákladů a nákladů celkových vyplývá, že provozní náklady téměř kopírují průběh nákladů celkových, tento jev je způsoben většinovou proporcí provozních nákladů.

Při analýze výnosů podniku, byly taky rozčleněné jako náklady, na provozní, finanční a mimořádné. Podíl provozních výnosů se také blíží ke 100% po celé hodnocené období. Jejich zastoupení je dokonce větší než provozních nákladů. Ve dvou letech dokonce jejich podíl přesáhl hranici 99%, v ostatních letech zastoupení provozních výnosů se pohybovalo jen několik desetin pod hranici 99%. Také lze říci, že podíl ostatních druhů výnosů je pro chod podniku zdánlivě zanedbatelný. Pokud popisujeme průběh provozních výnosů, v podstatě to znamená, že máme na mysli i průběh výnosů celkem.

Celkový výsledek hospodaření představuje sumu dílčích výsledků hospodaření z činnosti provozní, finanční a mimořádné. V roce 2003, kdy podnik vykázal ztrátu byly

negativní jak provozní, tak finanční výsledek hospodaření. V následujících letech byl vždy finanční výsledek hospodaření záporný, čili podnik vykázal ztrátu v této oblasti. Naproti tomu provozní výsledek hospodaření se od roku 2004 dostává do kladných čísel, čili vykazuje zisk. Jak už bylo uvedeno, provozní výnosy a náklady tvoří téměř stoprocentní část celkových výnosů a nákladů, u výsledku hospodaření tomu není jinak. Výsledek hospodaření z provozní činnosti kompenzuje ztráty z finanční činnosti.

Sledování výsledku hospodaření je důležité, možná ještě důležitější je zjištění které stavové veličiny z rozvahy se podílí a jakým přírůstkem se podílí na úrovni výsledku hospodaření. Pro zjištění těchto vztahů byla provedena analýza rentability hospodaření. V konkrétní analýze rentability družstva nebyly zjištěny žádné abnormality. Úroveň rentability jednotlivých stavových veličin se odvíjela z hospodářské situace podniku.

7. Závěr

Analýzy hospodářské činnosti, konkrétně analýza výnosů, nákladů a výsledku hospodaření mají zásadní význam pro podnik, především pak pro rozhodování o jeho optimálním rozvoji. Největší význam mají pro odhalení příčin nedostatků v řízení a jejich odůvodnění. Díky těmto informacím může management podniku vytvořit opatření k odstranění těchto nedostatků tak, aby bylo dosahováno vyšší hospodárnosti, produktivity práce a tím vyšší efektivnosti vložených zdrojů do podnikání.

Potřebné údaje pro rozbor posouzení hospodářské činnosti podniku jsou čerpány převážně z účetních výkazů, především z výkazu zisku a ztráty. K takovým údajům patří výnosy, náklady a výsledek hospodaření, na jejichž základě se provádí analýza a zhodnocení zmíněných ukazatelů v této práci.

Závěrem bych chtěl poděkovat Družstvu pro zemědělskou výrobu NOVA, Bystřice, zejména ekonomovi Jiřímu Dvořákovi a účetní Haně Pěkné, kteří mi poskytli podklady a informace potřebné k zpracování tématu bakalářské práce.

8. Summary

Analyses profit, cost and income of operations is the most relevant analyze in the company. These are three main signposts, the company must trace. The difference between the profits and costs is an income of operations. If the profit is bigger than cost, this is the situation which firm want to get, the income of operation is named earning. The other situation, profit is smaller than cost, is named waste. In the company is necessarily dispose the profit, cost and income of operations to the three main groups. The first, biggest in the agriculture and industry is named operational. The others two are financial and unusual. Difference between the operational profit and operational profit equals to the operational income of operations. In the all of the others groups it is the same. At the end of work was analyzed a profitability of company. There was a deal of income of operation and some kinds of possession.

By this analyze company get information about its economy. There was analyzed the real company. It named “ Družstvo pro zemědělskou výrobu Nova”. It is a agriculture company. The seat of this company is in the village named Bystřice u Benešova. It is about forty kilometers southern of Prague.

In the company are the biggest parts operational profit, cost and income of operations. The operational part forms about 97% of all function in the company. In the year 2003 the income of operations was lover than zero, it means, company was wasted. In the others years, company earned.

9. Seznam literatury:

1. VALACH, J. *Finanční řízení podniku*. Ekopress, 1999. 324 s.
ISBN 80-86119-21-1
2. KOVANICOVÁ, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Polygon 1999.
369 s. ISBN 80-85967-93-6
3. HUNČOVÁ, M. *Manažerské účetnictví*. Mirago, 1999. 125 s.
ISBN 80-85922-68-1
4. KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví II*. Praha,
Polygon 1995. 504 s. ISBN 80-85967-07-3
5. KOVANICOVÁ, D., KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví III*. Praha,
Polygon 1995. 504 s. ISBN 80-85967-35-9
6. SYNEK, M. a kol.: *Manažerská ekonomika*. Praha, Grada 2007. 464 s.
ISBN: 80-247-1992-4
7. ČECHOVÁ A. : *Manažerské účetnictví*. Computer Press 2006. 182 s.
ISBN 80-251-1124-5
8. GRÜNWARD, R., HOLEČKOVÁ, J. *Finanční analýza a plánování podniku*.
VŠE, Praha 2004
9. SYNEK, M.: *Ekonomická analýza*. Praha 2003: VŠE, 77 s.